

Flygtninge

Jeg mødte disse børn første gang for over 60 år siden i Gazastribens overbefolkede, nedkørte og beskidte flygtningelejre, da jeg i begyndelsen af 1960-erne som dansk FN-soldat skulle være med til at overvåge fredsaftalen mellem Israel og Egypten efter Sinai-krigen i 1956.

Børnene levede i de store sammenpressede familier i mammutlejrene Jabalia nord for Gaza By og Beach Camp på stranden og i de store flygtningekoncentrationer i lejrene omkring Gaza, Khan Younis og Rafah, som FN gennem sin hjælpeorganisation UNRWA havde oprettet for at redde de hundredtusinder af hjemløse palæstinensere, som israelske tropper havde drevet på flugt efter den jødiske stats oprettelse i 1948.

De største af børnene i lejrene i begyndelsen af 1960-erne havde selv været med på flugten som små og havde gennemlevet de første hårde og bitre år i teltene, inden de med deres store familier kunne flytte ind i FN's senere spartanske boliger af cinders-blokke og cement med bliktag og uden vinduer og døre. Deres yngre søskende var kommet til i lejrene, født som flygtninge, hvor Gazas grænser lukkede sig om dem, og Israel med militær magt sørgede for, at de ikke kunne flygte fra Striben tilbage til deres tidligere liv og true den nye jødiske stats eksistens med deres tilstedeværelse.

Den overvejende del af de hjemløse palæstinensere kom fra det sydlige Israel, hvor israelske erobringer havde tømt byer og landsbyer og drevet de nu hjemløse beboere længere mod syd, hvor flygtningene søgte mod det egyptisk kontrollerede Gazaområde og den relative sikkerhed der under Egyptens fortsatte kontrol over området.

Datteren af en højtstående palæstinensisk embedsmand i Gaza, Arlette Khoury-Tadié, beskriver sine følelser som barn omkring de fordrevne masser:

”Vi så titusindvis af mennesker ankomme, alle så udmattede ud. De bad ikke engang om noget at spise eller drikke. Når vi tilbød dem mad, så afviste de det nogle gange, og andre gange kastede de sig over det, som om de sultede. Vi havde aldrig set noget lignende. Gaderne, som normalt var øde, var pludselig overfyldte

med store mængde mennesker, som så ud til at vandre målløst rundt. Ingen vidste, hvor disse mennesker skulle hen, og fra hvad og hvem de flygtede. Hovedgaderne var pakket med mennesker, som gik i begge retningerne. Nogle kom fra havet, de kom i skibe langs kysten fra Jaffa, mens andre kom til fods fra steder tæt på” (citeret af den franske historiker Jean-Pierre Filiu i bogen *Gaza: A History*, side 70, note 49).

Gazastrubens oprindelige befolkning på 80.000 blev med et slag tredoblet til omkring 200.000-300.000, og den tidligere relativt velstående enklave ved Middelhavet faldt ned i fattigdom under presset fra Strubens nye ufrivillige beboere. Både flygtninge og fastboende havde mistet jord og ejendom til den nye israelske stat, og alle blev afskåret fra den videre palæstinensiske økonomi, som de tidligere havde været del af.

Palæstinenserne i Gazastruben blev flygtninge i deres eget land. Mange har senere sagt, at det var værre end at være flygtninge i et fremmed land. Med annekteringen af Vestbredden i 1950 gjorde Jordan palæstinenserne der til jordanske statsborgere, mens Egyptens afvisning af at annektere Gaza gjorde palæstinenserne der til statsløse flygtninge.

Menneskene i det lille stykke land, som udgjorde Gazastruben, var ikke kun præget af længslen efter at vende tilbage, men også af privat og generel sorg over det materielle tab såvel som det åndelige, skriver den

israelske journalist Amira Hass i sin bog *Drinking the Sea at Gaza* (Hass, side 167). Sammen med sorgen fulgte fattigdom, arbejdsløshed og total afhængighed af FN.

Mange af flygtningene kunne fra Gaza se ”hjem” til de landsbyer og lokaliteter, de var blevet fordrevet fra. De så, hvordan deres tidligere jorder og ejendomme nu blev overtaget af israelske beboere, mange af dem selv flygtninge fra de arabiske lande, hvor de havde levet i fred med de arabiske naboer i generationer, men efter den jødiske stats oprettelse var blevet tvunget til at flygte og nu var blevet ”dumpet” i nye israelske såkaldte udviklingsbyer og forladte palæstinensiske landsbyer.

I hundredvis trodsede de palæstinensiske flygtninge dagligt i årene efter miner og israelske militærpatruljer i forsøg på at snige sig tilbage til deres tidligere ejendomme for at redde efterladte ejendele, hente afgrøder eller for bare at mærke deres mistede liv.

Beboerne i de israelske frontlinjekibbutzer og de israelske tropper reagerede med voksende brutalitet på disse grænseoverløb for at tage modet fra flygtningene om at undslippe fangenskab i Gaza. De fleste blev dræbt af miner eller skud eller blev fanget. Nogle få heldige blev sendt tilbage til Gaza igen eller dumpet i Negevs brændende sand med udsigt til at dø af tørst og mangel på mad. Den israelske historiker Benny Morris har vurderet, at mellem 2.700 og 5.000 flygtninge blev dræbt i den slags grænsekonflikter i perioden fra 1949 til 1956 (Anne Irfan, *The Nation*, 29. november 2023).

Det var den palæstinensiske katastrofe, Nakba, som palæstinenserne kalder det, der skabte Gazastriben. Før 1948 var Gaza By den dominerende befolkningslokalitet ved Middelhavet, og de større byer Khan Younis og Rafah i syd mod Negev og Egypten, samt en række mindre byer i området var selvstændige bysamfund under egyptisk kontrol. Den israelsk-arabiske krig omkring Israels oprettelse i 1948 førte i forbindelse med kampene i Palæstinas sydlige område i februar 1949 til den våbenhvile mellem Israel og Egypten, som etablerede adskillelsen, demarkationslinjen (ADL), mellem den fremtidige Gazastribe og Israel med Egypten som fortsat overherre i Striben og reelt under egyptisk militært og administrativt ansvar. Gazastriben dukkede frem af Palæstinas ruiner, som Jean-Pierre Filiu udtrykker det et sted. 360 kvadratkilometer i en godt 40 kilometer lang enklave ned langs Middelhavet mod Negev.

Fra begyndelsen af den nye status som geografisk, politisk og befolkningsmæssig enhed blev Gazastriben fra 1949 og op gennem 1950-erne centrum for blodig krig mellem Egypten, palæstinenserne og Israel. En fjerdedel af Palæstinas oprindelige befolkning fra før Israels oprettelse befandt sig her presset sammen på et område på størrelse med Mors klemte inde mellem havet, Egypten og israelske tropper. Militante grupperinger i Striben gennemførte væbnede aktioner over grænsen mod israelske kibbutzer og militære udposter, som regel med

egyptisk accept og militær bistand, som en fortsættelse af den arabiske krig mod Israel. Israelsk militær svarede igen med drakoniske midler, med invasioner ind i Gazastriben, med vilkårlige drab, massakrer, tortur, tilfangetagelse og ødelæggelser af hjem i lejrene i kampen mod de palæstinensiske modstandsgrupper, ”fedayiner”.

Sinai-krigen i 1956 bragte en form for stabilitet til Gazastriben efter fedayinkrigen. Efter at Israel sammen med Frankrig og Storbritannien havde invaderet Egypten efter præsident Nassers nationalisering af Suezkanalen, benyttede Israel samtidig muligheden for at besætte Gazastriben, hvilket de ikke havde kunnet militært i krigen i 1948-49. Efter fire måneder med fornyede israelske drab og voldelige uhyrligheder mod palæstinenserne i jagten på fedayinerne, fik USA med Eisenhower ved roret gennemtrumfet en fredsaftale i Sinai, sendt franskmændene og briterne hjem og efter stor modstand fra regeringen i Jerusalem tvunget et tænderskærende Israel ud af Striben. Til gengæld skulle præsident Nasser afmilitarisere enklaven og bandlyse fedayinerne. Det gav plads for indsættelse af den internationale fredsbevarende FN-styrke, United Nations Emergency Force, forkortet til akronymet UNEF. Eller mere mundret, ”De Blå Baretter”. Styrken var sammensat af soldater fra blandt andet Danmark, Norge, Sverige, Canada, Brasilien og Indien og skulle overvåge fredsaftalen mellem Israel og Egypten.

Aftalen indebar som en vigtig indrømmelse til præsident Nasser, at Egypten genindtrådte i sin gamle autoritet i Striben administrativt og militært. Egypterne og FN-styrkerne skulle herefter i samarbejde hindre fedayinkrigere i at snige sig over demarkationslinjen og med natlige angreb på de israelske kibbutzerprovokere Israel til ny militær besættelse af Gazastriben.

Det samarbejde holdt i ti rimeligt rolige år, til Israel i forbindelse med Seksdageskrigen i 1967 genbesatte Striben og lukkede enklaven med dens hundredtusindvis af civile palæstinensere af fra den øvrige verden.

De 25 år under israelsk besættelse frem til Oslo-aftalerne i begyndelsen af 1990-erne blev et mareridt af fattigdom og menneskelig elendighed for palæstinenserne, specielt efter den palæstinensiske opstand, intifadaen, fra 1987. Striben var økonomisk helt afhængig af Israel, som brugte palæstinenserne som faste leverandører af billig arbejdskraft til israelske virksomheder, men på grund af opstanden begrænsede Israel palæstinenserne muligheder for at arbejde i Israel og kvalte dermed stort set Gazastribens økonomi.

Lejrene med deres tusinder og atter tusinder af dybt fornedrede, hjemløse mennesker var i virkeligheden ubeskrivelige i deres fattigdom, elendighed, forfald, svineri og håbløshed. Alle lejrene var bygget på sand, som blev til dybt, tungt mudder i regntiden.

Der var intet forsonende over livet i Gazastribens flygtningelejre de år, som jeg oplevede det under et besøg i Gaza i 1992 (*Note 5*).

Der var ingen smukke ting, ingen pynt, ingen glans, ingen træer, ingen blomster, ingen farver. Kun ubarmhjertig virkelighed i rå cement, beskidt sand, rustne blikplader, tomme cola-dåser, sprængfyldte affaldscontainere og udbrændte bilvrag og kasserede køleskabe anbragt som vejspærringer for at hindre de israelske militærpatruljer i at køre i gaderne.

I Jabalia-lejren, hvor intifadaen startede, var sandet foran militærposten ved moskeen sort af fire års næsten daglig afbrænding af bildæk. Midt i lejren lå en åben kloak på størrelse med en fiskedam som en tikkende sygdomsbombe i den stegende sommersol. Små beskidte børn i tre-fire årslderen kastede rutinemæssigt sten efter alt, som bevægede sig gennem lejraderne. En livsbekræftende stædighed, som benægtede de livsfjendske kendsgerninger.

Det var ikke stanken, svineriet og den materielle opløsning, der var værst. Det var besættelsens permanente ydmygelser af menneskene, der var nedbrydende. Lejrene blev regelmæssigt sat i undtagelsestilstand. Der var udgangsforbud hver aften fra klokken 20. Der var natlige razziaer, vilkårlige arrestationer, ødelæggelse af hus og hjem og ID-kontrol efter den totalitære stats model. Det var israelernes totale kontrol med palæstinenserne, som de betragtede som deres personlige fanger, fortalte palæstinenserne mig.

Amira Hass giver i sin bog om Gaza (Hass, side 123-125) malende beskrivelser af israelske soldaters

ødelæggelser af palæstinensiske hjem, når de i årene med intifadaen eftersøgte politiske aktivister i lejrene i tiden lige før Oslo-aftalerne i 1993, hvor Gaza ifølge aftalen skulle have politisk selvstændighed og Israel skulle forlade Striben.

Det samme mønster blev fulgt i hundredvis af hjem, uanset om den eftersøgte person var politisk aktivist eller var eftersøgt for voldelige handlinger mod besættelsesmagten, skriver Hass.

En stor gruppe israelske soldater, formentlig fulgt af Shabak agenter, ville bryde ind i et hjem, som regel midt om natten, men også nogle gange midt på dagen, og udløse et orgie af skyderi og ødelæggelser, tømme garderober og skabe og rive dem fra hinanden, gennemhulle de tynde vægge og lofter med byger af skud, flænse madrasser og rive dem op, måske med det formål at finde skjulte våben.

”Noget, jeg imidlertid aldrig kunne forstå”, fortsætter Hass, ”var den rituelle ødelæggelse af tv-apparater, radioer, stole, senge og natborde, alt sammen smadret uden at kunne repareres igen, spejle splintret i raseri, telefonkabler revet ud af væggene i noget, der lignede ubegrænset had” (Hass, side 124).

”Israelsk foragt for palæstinenserne i Gaza viste sig ikke kun gennem soldaternes vandalisme. Det var kun et enkelt aspekt af den israelske ligegladhed med palæstinenserens velfærd. Den systematiske ødelæggelse af ejendom og resurser begyndte med soldaternes

patruljer, men blev videre praktiseret i forskellige former af ansatte i den civile administration, toldmyndighederne, skatteopkræveren, hele vejen op til de israelske finans- og forsvarsministre” (Hass, side 125).

Nema har ikke forstand på politik. Hun sætter sin lid til Gud og håber, at han vil ordne det, så alt igen bliver godt. Det havde hun ventet på i 46 år, da jeg mødte hende en decemberdag i 1993 (*Note 6*).

Den tilslørede palæstinensiske kvinde sad på en lille skammel ved siden af en åben kloakrende foran sit skur af et hjem i flygtningelejren Beach Camp i Gaza. Hun var 14 år, da hun kom til Gaza i 1948. Nema var fra byen Yebna et halvt hundrede kilometer nord for Gaza. Israel har omdøbt Yebna til Yavne. Det gjorde de allerede i 1948.

I tre dage og tre nætter vandrede Nema og hende familie langs havet på flugt fra israelerne det forår i 1948, fortalte hun. Familien havde efterladt alt derhjemme, de havde kun det tøj, de gik i. Hendes forældre havde hørt, at de fremrykkende jøder voldtog og dræbte, derfor blev de bange og flygtede over hals og hoved som 700.000 andre palæstinensiske arabere dengang. Siden havde Nema levet i Beach Camp, en losseplads for mennesker med dengang 57.000 ødelagte eksistenser på kanten af havet.

Jeg spurgte Nema, om hun troede, hun ville få lov til at vende hjem igen? Ja, svarede hun. Insh’Allah, om Gud vil.

Det var Nemas efterkommere, som stormede de israelske kibbutzer den blodige morgen 7. oktober 30 år senere. Gud ville ikke.